

ESG U OBLASTI TELEKOMUNIKACIJA

Nataša Obradović

SPECIJALNI SAVETNIK IZVRŠNOG
DIREKTORA ZA OBLAST EKONOMSKO-
PRAVNIH POSLOVA, TELEKOM SRBIJA

Razgovarali smo o stvarnom razvoju i značaju ESG koncepta kod nas. Kako to izgleda sa stanovišta industrije telekomunikacija, kao i jedne od najvećih kompanija u Srbiji.

Kako vidite relevantnost ESG faktora kod nas, posebno u sektoru telekomunikacija i multimedija? U kojoj meri se pristup ESG faktorima promenio u industriji telekomunikacija i multimedija u poslednjim godinama?

ESG faktori postaju sve značajniji u svetu i kod nas u svim sektorima poslovanja pa samim tim i u sektoru telekomunikacija i multimedija. Svest o klimatskim promenama je prisutna još od sedamdesetih i osamdesetih godina. Devedesete godine je obeležilo potpisivanje Kijoto protokola. Iako je svet postao svestan potrebe za hitnim delovanjem u segmentu zaštite životne sredine ovaj protokol koji je sadržao samo preporuke i sugestije nije ostvario svoj cilj a planeta je nastavila da se vrtoglavo kreće ka globalnom zagrejanju i svim pratećim ekološkim problemima. Pariski sporazumom 2017 godine svet se obavezao na ograničenje povećanja prosečne globalne temperature ispod 2 °C. Republika Srbija je potpisica ovog sporazuma.

Iako postoji široko rasprostranjena svest o neophodnosti očuvanja životne sredine ipak izgleda da svet rešenja traži u akcijama koje se lakše sprovode kao što su sadnja drveća, proizvodnja i potrošnja obnovljive energije, upotreba električnih automobila, dok su systemska rešenja teško sprovodiva u svetu koji je duboko podeljen između izuzetno siromašnih i veoma bogatih zemalja. Zemlje u kojima su ljudska prava tek u povoju i industrija nerazvijena ne mogu da se hvataju u koštac sa temama ESG-a na isti način kao zemlje koje predvode svet u svakom od ovih segmenata.

Sektor telekomunikacija i multimedija u domenu ESGa ne smatra se prioritarnim kao što su to energetika ili saobraćaj, ali s obzirom na sveprisutnost Interneta i multimedijalnog sadržaja u savremenom svetu ovaj sektor nije mogao da se ne pridruži sveopštem trendu usaglašavanja sa pravilima i smernicama ESGa.

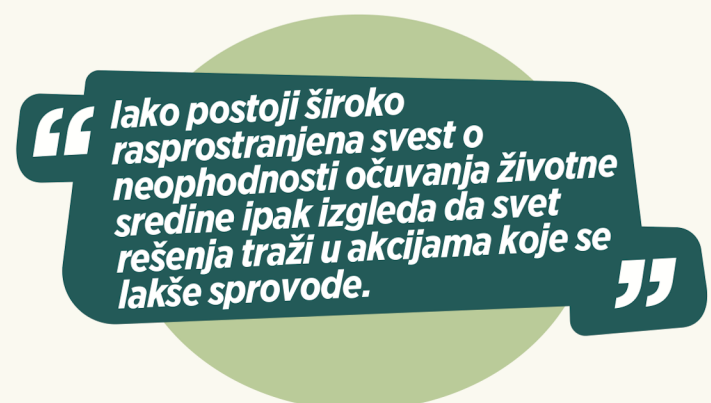
Već godinama ovaj sektor prednjači u delu označenom kao Social. Pri zapošljavanju ne prave se razlike između kandidata, kompanije imaju gotovo isti ili približno isti broj zaposlenih žena i muškaraca, žene se nalaze u top managementu skoro svake eminentne kompanije, prava zaposlenih iz radnog odnosa su u celosti ispoštovana, čak u delu IT-a pristni su i noviteti u modelima zapošljavanja i benefitima koje zaposleni ostvaruju.

Svest o pomoći društvenoj zajednici je značajan deo poslovanja svake telekomunikacione kompanije. Pomaže se školama i fakultetima kroz unapređenje nastave i kupovinu računara. Planira se izgradnja infrastrukture u ruralnim krajevima. Kroz konkurse za izradu aplikacija pomaže se razvoju mladih talenata u oblasti ITa i telekomunikacija a onda kroz praktičnu primenu istih tih rešenja pomaže se starijem stanovništvu, deci, a ponekad čak i životinjama. Prisutna je i značajna podrška start-upovima do te mere da je Telekom Srbija osnovao prvi investicioni fond sa ovom namenom.

Sektor telekomunikacija i multimedije je u neprestanom razvoju i regulativa pokušava da održi korak sa novitetima pa možda upravo iz tog razloga segment Governance je na zavidnom nivou. Kompanije ne samo da su usklađene i poštuju propise već su one u jednu ruku inovatori i kreatori istih.

Deo ESG-a koji je preostao a koji je prvenstveni pokretač ovog načina izveštavanja kao i načina usmeravanja poslovanja u poslednjim godinama je upravo Environment. Telekomunikacije možemo označiti kao tzv. "čistu" delatnost, naše usluge i proizvodi koje nudimo za korišćenje usluga karakterišu ekološka izrada i primena ekoloških inovacija. Tako na primer uređaji kojima se usluga pruža su od reciklažnog materijala, uređaji manje zrače, električna energija se nabavlja iz obnovljivih izvora, brine se o smanjenju potrošnje goriva isl.

U budućnosti očekujem da će se izbor pružaoca usluga od strane korisnik vršiti ne samo sa aspekta ekonomski najbolje ponude već i sa aspekta prisutnosti ESG faktora u radu i uslugama.

Kako se temi ESG pristupa na korporativnom nivou? Koja funkcija se bavi tim pitanjima, na kom nivou, kako se obezbeđuje usklađenost rada različitih sektora pri određivanju i postizanju ESG ciljeva, prikupljanju podataka i izveštavanju?

Interesantna je činjenica da je u našoj kompaniji ESG inicijativa kao takva potekla iz Direkcije za finansije. Naime banke su pri popunjavanju niza upitnika unutra KYC procedura zahtevale podatke iz segmenta ESG. Kako se broj zahteva za dostavom ovakvih izveštaja i podataka povećavao po nalogu generalnog direktora oformljen je multidisciplinarni tim iz svih direkcija Telekom Srbija koji je učestvovao u izradi prvog ESG izveštaja za 2021 godinu.

Usklađenost rada različitih sektora se za prve dve godine obezbeđivala radnim nalogom sa preciziranjem rola učesnika. Imajući u vidu ozbiljnost tematike i potrebu za unificiranjem procesa pokrenut je postupak izrade Procedure za izradu ESG izveštaja čime će se ovaj proces još više formalizovati i precizirati. Očekuje se da će Procedure biti izrađena i da će se započeti sa primenom iste kao i izradom izveštaja u skladu sa Procedurem od januara 2024. godine.

Interesantna je činjenica da je u našoj kompaniji ESG inicijativa potekla iz Direkcije za finansije. Naime banke su pri popunjavanju niza upitnika zahtevale podatke iz segmenta ESG.

Koja su ključna pitanja vezana za životnu sredinu, društvo i odgovorno upravljanje kojim se Telekom trenutno bavi?

Telekom Srbija kao društveno odgovorna kompanija je još 2011 godine pristupila Globalnom dogovoru UN. Svest managementa i smernice u usvojenoj strategiji Telekom Srbija dovele su i do izrade dva ESG izveštaja.

Osnovu za ključna pitanja u segmentu životne sredine postavili smo uvođenjem ISO 14001:2015 standarda. Telekom Srbija nadalje u okviru svojih strateških ciljeva za neutralisanje emisije štetnih gasova u atmosferu i korišćenje zelene energije preduzetima aktivnosti koje obuhvataju: tehnološke inovacije za manju karbonsku emisiju, korišćenje zelene energije u svim poslovnim procesima, kontinuirano smanjenje korišćenja papira u preduzeću, kao i korišćenje otpadne energije u postupku klimatizacije DATA centra u objektu TK centra. Kao kompanija posvećena održivom razvoju, sa uspostavljenim sistemom menadžmenta životnom sredinom i usvojenom Politikom životne sredine, prioritet nam je stalno poboljšavanje performansi u toj oblasti.

Dodatno je prepoznata i važnost očuvanja biološke raznovrsnosti. Kroz nastavak kampanje „Nijedna vrsta ne umire sama“, kompanija teži očuvanju biodiverziteta i ekološke ravnoteže u prirodi, u saradnji sa udruženjima za zaštitu retkih i ugroženih vrsta.

Bavljenje društvenim faktorima je ključno pitanje za stvaranje održive i odgovorne organizacije. Ovo uključuje aktivan rad na poboljšanju raznolikosti, jednakosti i inkluzije unutar kompanije, kao i promovisanje etičkog ponašanja i društvene odgovornosti u celokupnom poslovanju članica Telekom Srbija grupe.

Za planove Telekom Srbija vezane za odgovorno upravljanje možemo da kažemo da podrazumevaju poboljšanja i noveliranje procesa unutar kompanije u skladu sa pozitivnim zakonodavstvom.

Telekom Srbija nema posebne politike, metodologije i principe kojima deklarativno definiše rodnu ravnopravnost, Telekom živi rodnu ravnopravnost. Više od 50% Izvršnog odbora Kompanije čine žene, na menadžerskim pozicijama učešće žena je apsolutno ravnopravno. Smatramo da smo po ovoj činjenici lider ne samo u sektoru telekomunikacija već u svim sektorima poslovanja u Republici Srbiji.

Takođe, mogućnost zapošljavanja, napredovanja, stručnog osposobljavanja i pre svega zarade je pod istim uslovima dostupna zaposlenima bez obzira na pol već isključivo na osnovu znanja, veština i performansi. U ukupnom broju zaposlenih u 2022 godini procenat žena je 32%, dok je u managementu taj procenat i veći 44%.

Ne pristupamo poslovima kao muškim i ženskim, već je jedini uslov za raspored na konkretne poslove kompetencija, znanje i sposobnost. A kada su na istim poslovima, apsolutno su ravnopravni u svakom pogledu.

Telekom Srbija postupa u skladu sa lekarskim nalazima, rešenjima nadležnih državnih organa vezano za ograničenu radnu sposobnost, tj. preostalu radnu sposobnost i realizujemo raspoređivanja na odgovarajuće poslove u skladu sa istim, kao i realizujemo odlaske u invalidsku penziju i sl.

I za ovu kategoriju zaposlenih važe napred navedene činjenice koje se odnose na zaobljenje, razvoj i napredovanje.

Koliko su vaši zaposleni svesni ESG tema, aktivnosti i ciljeva? Kako ih motivišete da daju aktivan doprinos?

Zaposleni Telekoma Srbija sa u upoznati sa aktuelnim dešavanjima u kompaniji preko internog portala i newslettera. Kompanija je 2022 godine uvela i ISO 14001:2015. O svim dokumentima donetim u vezi sa zaštitom životne sredine kao i drugim segmentima ESGa zaposleni se obaveštavaju putem aplikacije SAP sucesfactors, gde su im ponuđeni edukativni video sadržaji sa pripadajućim testovima. Kako na internom portalu tako i na sajtu www.telekomsrbija.com objavljeni su ESG izveštaji za 2021 i 2022 godinu.

Kao što smo već istakli od 2011 potpisnici smo Globalnog dogovora čime smo bili jedni od pionira u Republici Srbiji a naš management je već tada pokazao da poseduje svesti o značaju ovih tema.

Dodali bi da svesni trenutka u kojem se nalazimo, uvedenih standarda i usvojene strategije Telekoma zaposlene obaveštavamo i direktno na samom radnom mestu tako što su u svim našim poslovnim zgradamasmo vidno postavili nalepnice sa upozorenjima i sugestijama za ekološki prihvatljivo ponašanje.

Takođe pod pokroviteljstvom kompanije pokrenuta je kampanja „Ni jedna vrsta ne umire sama“. Ova kampanja je snažno prihvaćena kako od strane šire društvene zajednice tako i od strane naših zaposlenih. U svetu digitalizacije i telekomunikacija lepo je saznanje da naše SIM kartice pomažu u praćenju načina života ugroženih vrsta a takođe i u njihovom očuvanju. Telekom Srbija je jedinstven operator na tržištu koji je usvojio Proceduru o postupanju ukoliko tokom rada na terenu zaposleni naiđu na ugrožene vrste (ptice, zmije itd).

Koje su mogućnosti za primenu novih tehnologija i veštačke inteligencije u oblasti ESG?

Telekom Srbija je za svoje korisnike osmislio niz aplikacija kojima se prate potrošnja goriva, električne energije i sa kojima se može kontrolisati karbonski otisak u raznim segmentima poslovanja.

Jedno od rešenja su Pametne zgrade i kancelarije kojima se smanjuju troškovi optimizacijom potrošnje električne i toplotne energije, i obezbeđuje potpuna kontrolu kvaliteta vazduha i protivpožarnog sistema u zgradama, kancelarijama i drugim poslovnim prostorijama. Sa ovim rešenjem Telekom Srbija je pobedio u Telco streamu na SAS hackatonu.

Sledeće rešenje u poljoprivredi je aplikacija Digitalni asistent u proizvodnji voća i vina. Ova aplikacija pomaže poljoprivrednicima u donošenju odluka jer na jednom mestu pruža predikciju pojave bolesti, praćenje aktivnosti insekata, optimizaciju navodnjavanja, pojavu mraza.

Na kraju jedno od od značajnih rešenja u ovom segmentu je praćenje vozila. Ovim rešenjem se kontrolišite vozni park, u svakom trenutku, koristeći naprednu platformu sa GPS sistemom za praćenje vozila. Korisnik je informisan u realnom vremenu o rutama kretanja, potrošnji goriva, zaposlenima, kao i o eventualnim opasnostima putem odgovarajućih upozorenja.

Telekom Srbija je za svoje korisnike osmislio niz aplikacija kojima se prate potrošnja goriva, električne energije i sa kojima se može kontrolisati karbonski otisak u raznim segmentima poslovanja

Kako merite uspeh ESG inicijativa?

EESG inicijative su još uvek nove da bi kao takve bile izdvojene i praćene. Očekujemo da će sa uvođenjem Procedure za izradu ESG izveštaja iste će biti jasnije i preciznije prikazane i evidentirane.

Možemo samo da primetimo da je prvim ESG izveštajem za 2021 godinu sugerisano uvođenje ISO standarda 14001:2015. Navedeni standard je uveden i kompanija se za isti u kratkom roku sertifikovala. Nadalje, data je inicijativa za veće korišćenje solarnih panela u radu mobilne mreže i svuda gde se za iste ukaže mogućnost i potreba. Ova inicijativa je urodila plodom pa smo oktobra 2023 krenuli sa izgradnjom solarne elektrane na poslovnoj zgradu na Novom Beogradu.

Kako vidite odnos između poslovnih i ciljeva ESG?

Tematika ESG nije nova i ona je utkana već u budžete kompanija godinama, razlika je što se novi način izveštavanja prezentovan kao ESG na jednom mestu obuhvata ove teme sa namerom da se njihov doprinos ili aktivnost kompanija u ovom smeru numerički izrazi.

Očekujemo da će u narednom periodu kada se u našoj kompaniji formalizuje procedura o izradi ESG izveštaja biti vidljiviji i troškovi i isplativost svih akcija u ovom segmentu.

Kompanija može da prihoduje na taj način što će kod ekološki svesnih korisnika osvojiti simpatije brinući o istim ciljevima za koje se korisnik zalaže.

